

Torsten Augrell 2013-02-21

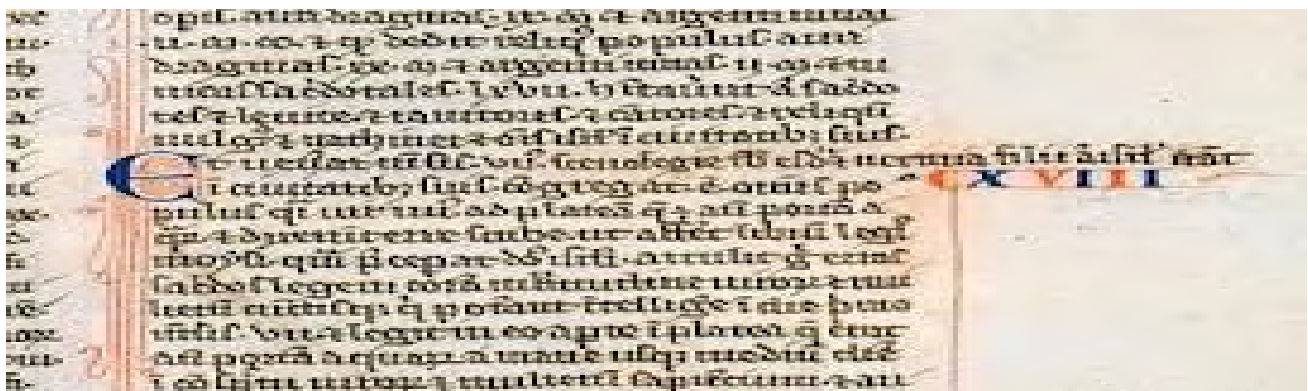
Dödahavsrollarna

Dödahavsrollarna har ända sedan de blev hittade år 1947 väckt ett enormt intresse nästan, höll jag på att säga, jämförbart med pyramiderna i Egypten och tolkningen av de egyptiska hieroglyferna och man måste ju fråga sig varför - vad handlar det hela om egentligen? Varför denna uppståndelse (i vissa kretsar i alla fall). Den främsta anledningen är att fynden av de gamla skrifterna: skrift rullarna och fragmenten är ett obestridligen äkta originalmaterial från den period av Västerlandets historia som kom att bli grunden för vårt andliga, kulturella och politiska liv under oöverskådlig tid framåt. Det är alltså s.k. autografer(handskrifter) på pergament, samtida dokument från Palestina, och från tiden strax före - eller ibland samtida med - händelserna som omtalas i Evangelierna, dvs. första århundradet E.Kr.

Exakt vad var det som bestämde kyrkans första historia? Varför uppstod den kristna kyrkan? Vilka historiska faktorer ledde fram till dess första institutioner och dess första ämbeten? Varför uppstod över huvud taget den kristna kyrkan som sedan kom att spela en så avgörande och genomgripande roll i det västerländska samhället och kulturen?

Det finns i själva verket få historiska originalkällor till detta. Det som fanns före Qumran/dödahavsrollarna är kyrkliga traditioner och avskrifter av avskrifter av avskrifter av texter ur Nya testamentet.

Bibeln och därmed nya testamentet kom att utformas långt senare i tiden. Versio Vulgata (= den allmänna översättningen), är det sedan medeltiden använda namnet på romersk-katolska kyrkans officiella latinska Bibel. Munken Hieronymus, började ca 383 e.Kr. på uppdrag av påven Damasus I, revidera den då använda latinska texten. Han sökte sig efter hand till allt ursprungligare förlagor, och från 390 använde han den hebreiska grundtexten till Gamla



Testamentet. Översättningen förelåg färdig 405, men blev inte allmänt erkänd förrän 1546 efter 900 år av diskussion.



Hieronymus i översättartagen



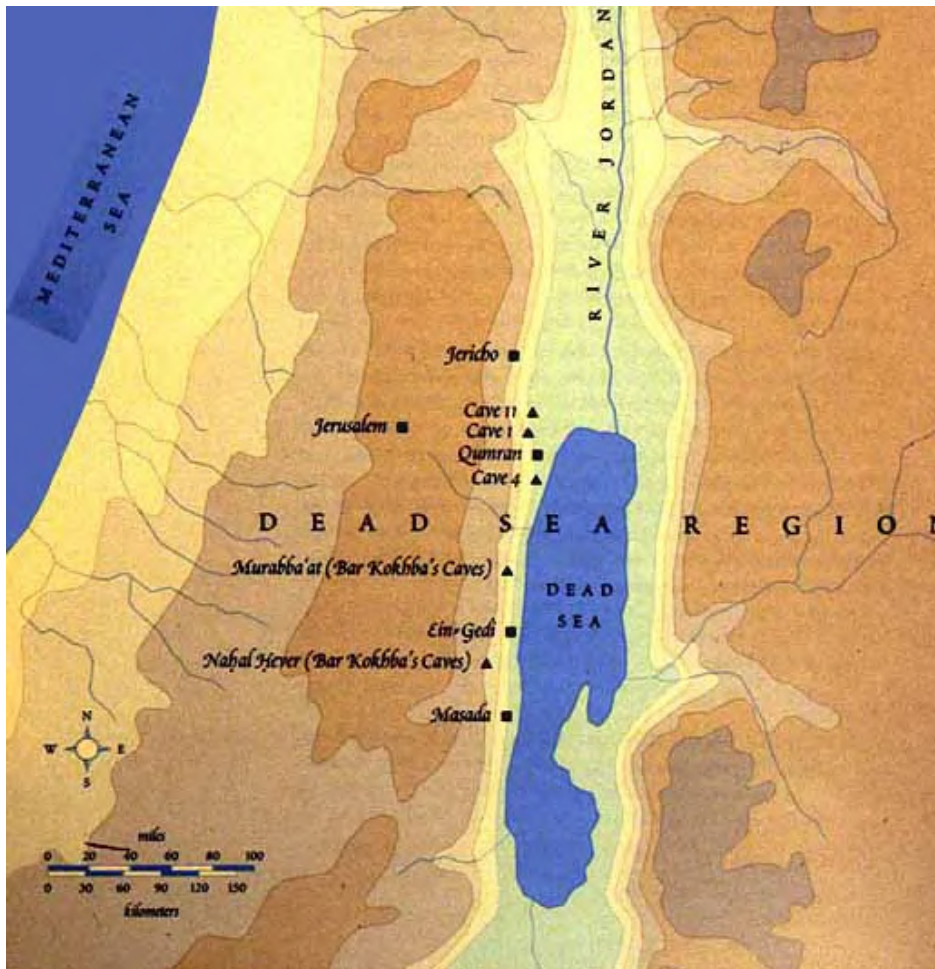
Gustav Wasas bibel, första bibeln på svenska

De uppslagsverk som jag har läst, när jag höll på med föredraget berättar ganska snustorrt att Hieronymus hade rykte om sig att vara äregirig, polemisk och hämndlysten och att hans kyrkliga anseende baserar sig på hans lärdom och obestridliga insatser för bibeltexten.

När Konstantin den store (död 337 e.Kr var kejsare över romarriket blev kristendomen statsreligion och han såg till att utfärda ett antal ny lagar som var inspirerade av Kejsarens förhållande till kristendomen, t ex förklarades söndagarna arbetsfria år 321, och korsfästelse förbjöds som straffform. Han ingrep personligen i flera inomkyrkliga tvister och han ledde ledde kyrkomötet i Nicaea 325, men han döptes inte förrän på dödsbädden.

Men nu åter till "rullarna". I trakterna av Khirbet Qumran vid Döda havets nordvästra strandremsa hittade en beduinpojke som antagligen letade efter något bortsprunget djur, förmodligen av en ren tillfällighet några handskriftsrullar förvarade i krukor i en grotta. Vid den amerikanska arkeologiska skolan i Jerusalem fastställdes att det rörde sig om hebreiska

handskrifter från tiden kring vår tideräknings början. Vidare undersökningar ledde till att fynd gjordes i ytterligare 10 grottor i trakten. Vid själva Qumran grävde arkeologerna fram en klosterliknande anläggning, som av



Karta döda havet och Qumran

myntfynd att döma varit bebodd från ca 135 f.Kr. till 68 e.Kr. med ca 30 års avbrott efter en jordbävning 31 f.Kr

Det är detta, närheten i tid och rum till kyrkans tidigaste historia som gör att Dödahavsrollarna väcker ett så stort intresse.

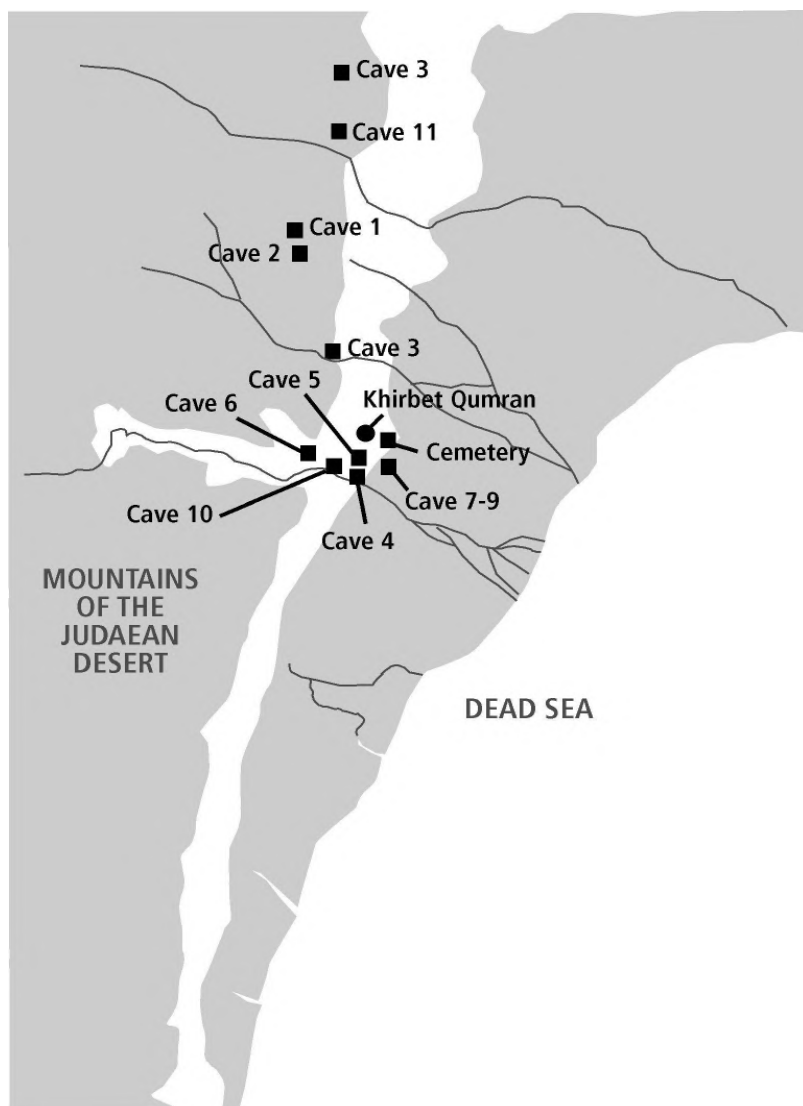
Det finns nästa inga samtida originalkällor om "luckan" mellan Gamla och Nya testamentet - detta gäller också kyrkans tidigaste historia, tiden när den kristna kyrkan bildades och formade sina första ämbeten och institutioner. Även om texterna från Qumran inte är skrivna av dem som formade den första kyrkan är de från tiden och ur den judiska miljö ur vilken den allra första kristna församlingen växte fram.

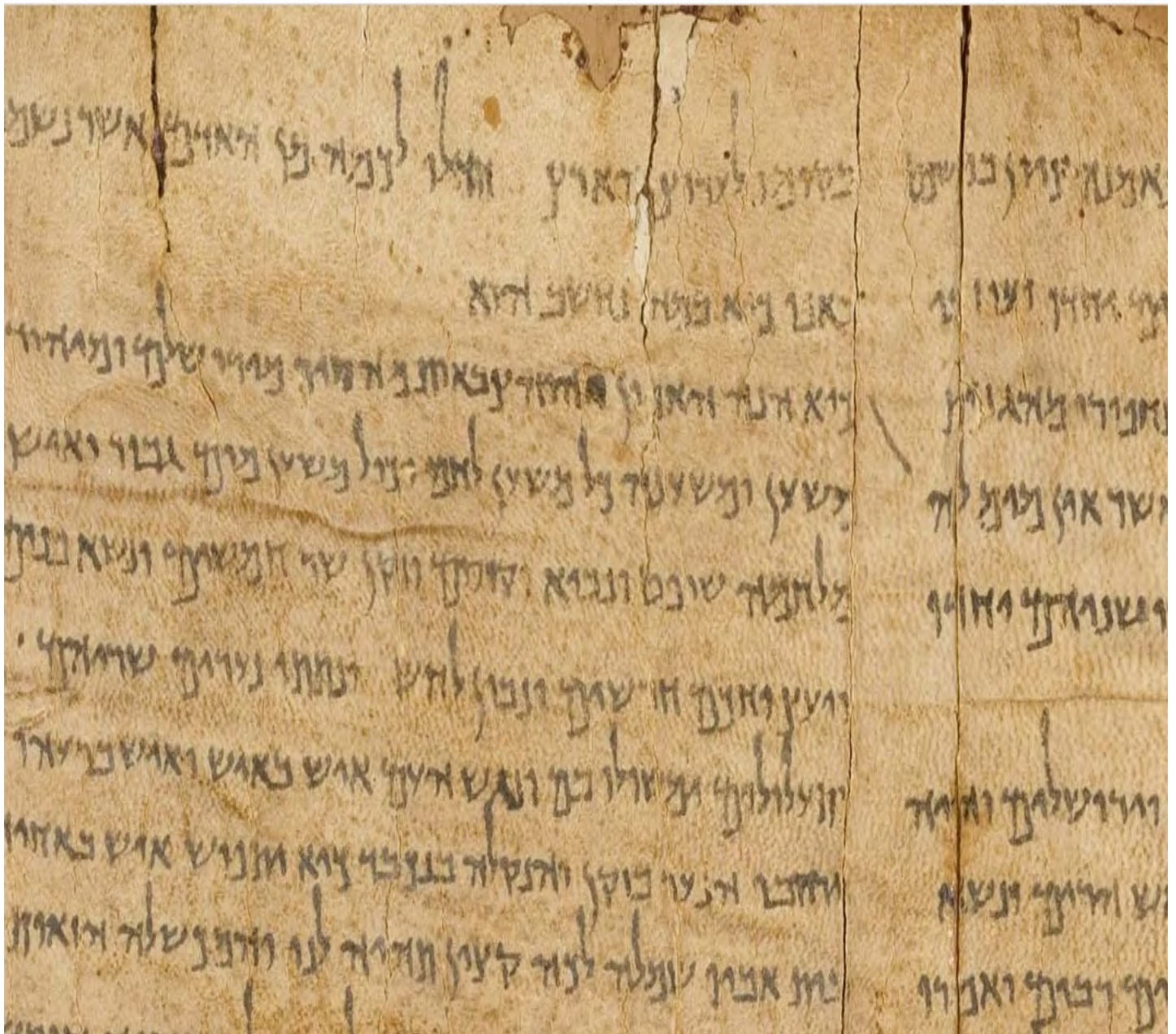
En annan orsak till intresset för Dödahavsrollarna är att de berättar om judendomen under perioden 150 f. Kr. - 70 e. Kr. en period, som det precis som med kyrkans urhistoria, inte finns samtida originaldokument från. De här

tidigare okända texterna tidigare från en judisk sekt, esseerna, har gett en ny och oväntad belysning av Jesu liv, urkristendomens uppkomst och framväxten av rabbinisk judendom. Skriftrullarna som påträffades i Qumran är opåverkade av kristendom och judendom och är primärkällor när det annars inte finns så många historiska källor. Genom dödahavsrollarna får man förstaandsinformation om en grupp judar i Palestina som levde i egendomsgemenskap, bad tillsammans, arbetade tillsammans och åt tillsammans.

Vi har alltså deras regelböcker, bibeltolkningar (Den judiska bibelns omfång blev förmodligen klart i samband med att judendomen reorganiserades efter Jerusalems fall år 70 e.Kr) och bönböcker. Dödahavsrollarna visar mångfalden som präglade judendomen före och under Jesu tid.

2007 var det jämt 60 år sedan de första textrullarna kom i dagen. Innehållet är främst hebreiska texter, såväl bibeltexter som annat material. Huvuddelen av materialet låg länge dolt i arkiven och släpptes inte fritt förrän på 1990-talet.

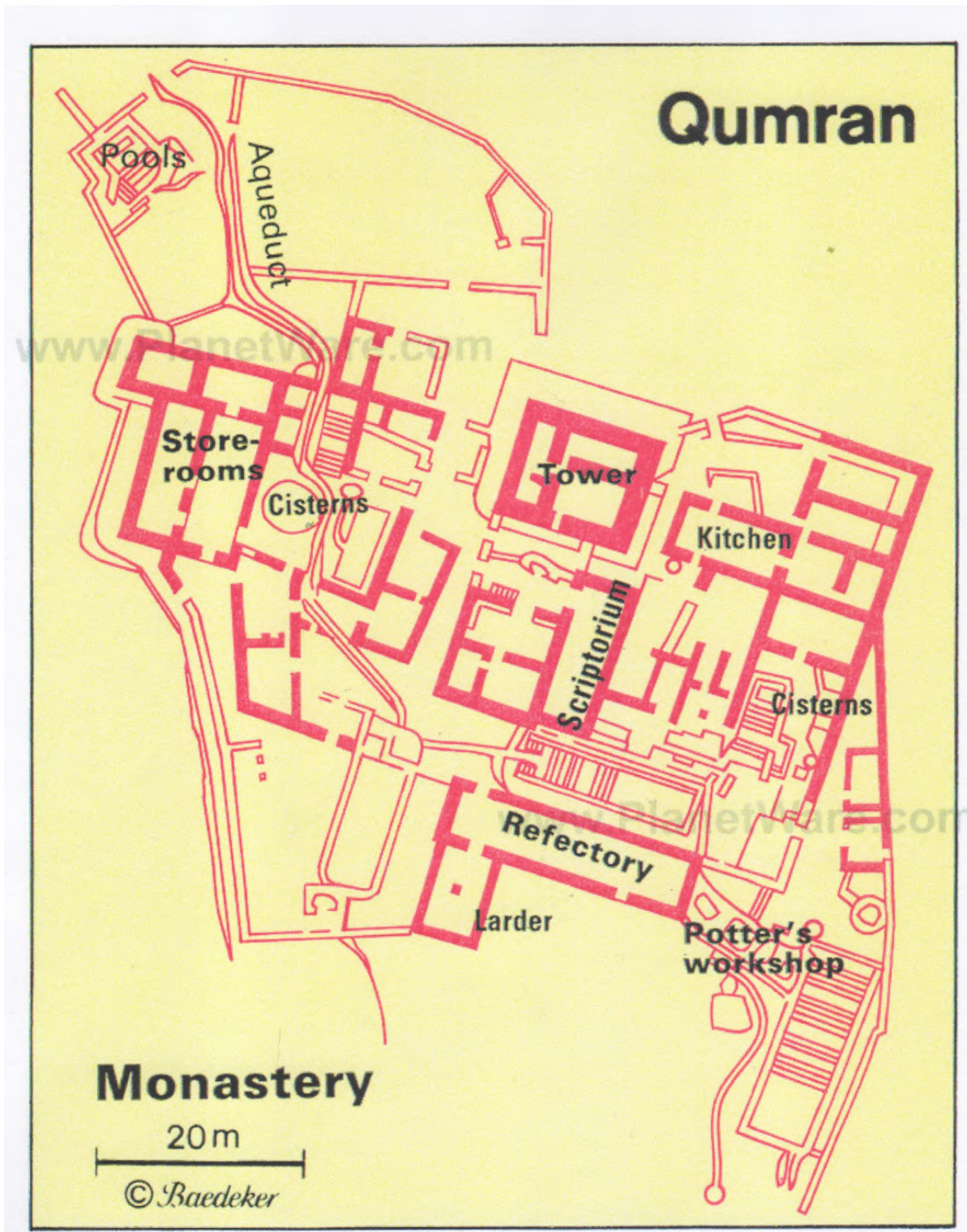




Del av Jesajarullen



Grotta 1 ingångar



Plan över "klostret i Qumran"

Men nu åter till "rullarna" och vad det står i dem. Skrifterna finns i Jerusalem och består bl.a. av bibelhandskrifter, bland vilka Jesajaboken finns i ett fullständigt och ett ofullständigt exemplar och Psaltaren av ett ofullständigt; dessutom finns större eller mindre fragment av alla bibelböcker utom Ester.

Vidare finns skrifter som härrör från det religiösa samfund som haft sitt säte i Qumran ,

- a) Samfundsregeln, som innehåller en kort sammanfattning av samfundets lära och ordningsföreskrifter av olika slag,
- b) en kommentar till Habackuk 1-2, som tillämpar profetutsagorna på samfundets egen historia, samt delar av liknande kommentarer till andra bibelböcker,
- c) Tackpsalmerna, en samling hymner som kastar ljus över samfundets religiösa erfarenhet, kanske delvis skrivna av sektens grundare,
- d) Krigsrullen, som handlar om den slutliga striden mellan ljusets och mörkrets barn och de förras seger,
- e) fragment av en tidigare känd skrift, Damaskusskriften, som innehåller historiebetraktelser och ordningsregler, och
- f) Tempelrullen, funnen hos en handlare i Betlehem 1967, som innehåller regler för ett nytt tempel (långa stycken bygger på citat ur Moseböckerna).

Dessutom finns i fragment böner, välsignelser och liturgiska texter m.m., allt detta på hebreiska.

På arameiska finns en del av en apokryf Genesis (som återberättar delar av Första Mosebok), stora partier av Första Henoksboken samt Levis testamente.

Av texterna framgår att samfundet varit organiserat som en orden med tvåårigt novitiat och egendomsgemenskap. Stor vikt läggs vid renhet och rituella bad samt gemensamma måltider. I läran framträder särskilt dualismen mellan gott och ont, resp. ljus och mörker, representerad av två "andar" som styr människans liv, vidare den gudomliga förutbestämmelsen och människans syndfullhet och orenhet.

Som en avslutande kommentar vill jag nämna att det mesta jag har nämnt i mitt föredrag är inspirerat av ett mycket intressant symposium som jag deltog i på Sigtunastiftelsen i oktober 2010 och som handlade om dödahavsrollarna.

Jag gjorde noggranna anteckningar och det är egentligen dem har redovisat i föredragsform idag. Av föredragen var det två som jag tyckte var särskilt

intressanta, dels Bo Isakssons, dels Håkan Ulfgards. Bo Isaksson talade om hebreiskan och arameiskan i dödahavsrollarna. Tidsperioden är 150 f. Kr. till 68 e. Kr. Arameiskan var alltså inget litet språk utan var det allmänna samtalspråket i stora delar av den värld som hade hört till perserriket innan det krossades av Alexander den store. Arameiskan var det språk som Jesus talade och Qumrantexterna ger oss alltså en direkt uppfattning av Jesu´ eget språk. Arameiskan i texterna var enligt Isaksson det naturliga tal- och skriftspråket för innevånarna i Qumran, men hebreiskan flyter inte lika lätt och verkar inte ha varit det dagliga språket även om man behärskade det. Texter på grekiska och på latin förekommer fick vi också veta.

Håkan Ulfgard talde/kåserade om hur dödahavsrollarna ibland har tolkats och om hur ett antal vildsinta eller häftigt konspiratoriska teorier har sett dagens ljus. Ett exempel på detta är Dan Brown i Da Vincikoden där det hela går ut på att Katolska kyrkan till varje pris vill stoppa publiceringen av dödahavsrollarna eftersom innehållet skulle rasera kristendomens själva grunder. Det han berättade var både fascinerande och sorgligt att höra.

Program för symposiet:

Symposium om Dödahavsrollarna

Texttolkning och tro mellan Gamla och Nya testamentet

Dödahavsrollarna fascinerar och förbryllar och har sysselsatt en begränsad skara forskare sedan mitten av 1900-talet. Det var dock först på 1990-talet som samtliga texter blev allmänt tillgängliga för den samlade forskarvärlden. Under tiden florerade många konspirationsteorier i litteratur och media. Nästa år publiceras den första svenska översättningen, som bygger på samtliga texter (några i urval). Tolkningen av materialet i sin helhet ligger ännu i sin linda. Därför anordnas nu ett symposium kring dessa texter, som utmanar både judar och kristna att brottas med deras historiska och teologiska arv.

Symposiet är populärvetenskapligt och öppet för en intresserad allmänhet.

Symposiet kommer att behandla Dödahavsrollarna utifrån flera

utgångspunkter- övergripande aktuella teorier, arkeologi, gruppens religiösa

praxis, teologisk särart (till exempel Messiasföreställningar) och språkvetenskap. Därtill kommer den nya översättningen att presenteras.

Samtliga föreläsare är forskare vid svenska universitet och har medverkat som översättare i projektet, bland andra professorerna **Bo Isaksson**,

Stig Norin och översättningsdirektor **Mikael Winninge**.

I samverkan med Svenska Bibelsällskapet